

دگرگونی شهرها

نظریاتی شهری و حیات شهری

دیوید سی. تورنز

مترجم

فردین علیخواه

عضو هیئت علمی دانشگاه گیلان

www.ketab.ir

سرشناسه: تورنز، دیوید سی. Thorns, David C. ۱۹۴۳ - م.
عنوان و نام پدیدآور: دگرگونی شهرها: نظریه شهری و حیات شهری / دیوید سی. تورنز؛
 مترجم فردین علیخواه.
مشخصات نشر: تهران: سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران، موسسه نشر شهر، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری: ۳۲۴ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۳۹-۰۹۱-۰
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
دداشت: عنوان اصلی: c: urban theory and urban life: the transformation of cities
 ۲۰۰۲.

عنوان ک.د: نظریه شهری و حیات شهری
مؤ.ع: شهرها - شهرستانها - تاریخ -- قرن ۲۰ م.
موضوع: Cities and towns -- History -- 20th century
موضوع معنایی شهری:
موضوع معنایی: شهری
شناسه افزوده علیا آه فرید: ۱۳۵۱ - مترجم
شناسه افزوده: موسسه: نشر شهر
شناسه افزوده: Publisher Insurance: shr-۲
رده بندی کنگره: ۷ ۱۳۹۵، ت ۹، HI ۷
رده بندی دیویی: ۳۰۷/۷۶
شماره کتابشناسی ملی: ۴۰۶۵۷۵

دگرگونی شهرها نظریه شهری و حیات شهری

نویسنده: دیوید سی. تورنز
 مترجم: فردین علیخواه
صفحه آرا: بهاره رضائی
ناشر: مؤسسه نشر شهر
نوبت و تاریخ چاپ: اول - ۱۳۹۵
تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه
قیمت: ۱۲۵۰۰۰ ریال
آماده سازی و چاپ: مؤسسه نشر شهر
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۳۹-۰۹۱-۰

همه حقوق
 محفوظ است.

آدرس اداره کل مطالعات اجتماعی و فرهنگی:
 تهران، بزرگراه شهید گمنام ابتدای بزرگراه کردستان

تلفن: ۹۶۰۲۱۵۰۰۰
www.farhangi.tehran.ir

آدرس ناشر: تهران، میدان آرژانتین، ابتدای بلوار آفریقا،
 روبه روی پارک سوار بیهقی، پلاک ۶
www.nashreshahr.com

مرکز چاپ: ۸۸۴۲۱۹۰۶ - ۸۸۴۰۹۱۱۲

فهرست مطالب

محتوا

- ۱۱ مقدمه
۱۳ پیشگفتار، ریسنده
۱۵ قدردای
۱۶ پیشگفتار متجم

شهرهای شهری

- ۷۲ تحلیل شهری و تحول شهری
۳۳ ساختار کتاب

شهرهای مدرن صنعتی

- ۳۵ مبدأ و رشد شهر ماقبل صنعتی
۳۹ شهر صنعتی
۴۶ توسعه‌ی حومه‌شهری در شهرهای جهان اول در طول قرن بیستم
۴۹ تبیین‌هایی برای رشد و شکل شهر صنعتی مدرن
۵۴ نقد نظریه‌های مقایسه
۵۵ نقد بوم‌شناسی شهری
۵۷ مدیریت‌مداری شهری
۵۹ نقد مدیریت‌مداری شهری
۶۶ اقتصاد سیاسی شهر
۶۷ نقد وارد بر اقتصاد سیاسی شهر

۶۹	خلاصه
۷۱	مقدمه
۷۴	جمعیت‌شناسی شهرهای جهانی
۷۶	تغییرات در ساختار خانوار
۸۵	جوانان در مقابل کهنسال
۸۹	تغییرات منطقه‌ای — جهان در حال شهری شدن
۹۱	تغییرات در توزیع فضایی منطقه‌ای
۹۲	افزایش سرانه و منافع بازنشستگی
۹۴	مهاجرت و تغییر شهر
۱۰۴	خلاصه

۱۰۵	مقدمه
۱۰۸	از شهرهای مدرن تا پسامدرن
۱۰۹	تحلیل اقتصادی، اجتماعی - پسامدرنیته
۱۱۰	تولید
۱۱۱	فرآیند کار
۱۱۱	دولت
۱۱۲	ایدئولوژی
۱۱۲	فضا
۱۱۳	الگوهای تحول
۱۱۴	دو چهره‌ی شهر پسامدرن
۱۱۵	پسامدرنیسم - چالش‌های معرفت‌شناسانه
۱۱۶	پوزیتیویسم
۱۱۶	ایده‌آل گرایانه
۱۱۷	نقد پسامدرن

۱۲۰	از نظام‌های جهانی به جهانی‌شدن
۱۲۱	نظام‌های جهانی
۱۲۴	جهانی‌شدن
۱۳۲	پویایی‌های جهانی

۱۳۷

۵۵ ژئوسکی‌روزرسان‌شهر

۱۳۷	مقدمه
۱۴۲	معنی مسکن و خانه
۱۴۷	ابعاد غیر مادی خانه و مسکن
۱۵۰	خانه مکان برای کار
۱۵۲	محله و اجتماع
۱۵۳	تعبیر جغرافیایی
۱۵۳	یک نظام اجتماعی محلی
۱۵۴	روابط انسانی
۱۵۴	اجتماع به عنوان ایدئولوژی
۱۵۵	اجتماع بازتابنده
۱۵۹	تحلیل اجتماع
۱۶۳	محله
۱۶۶	خلاصه

۱۳۷

۱۱۱ مصرف‌شهر

۱۶۸	تعریف مصرف
۱۶۹	مصرف جمعی
۱۷۱	کالایی‌شدن
۱۷۳	کالایی‌شدن و شهر
۱۷۶	فرهنگ مصرف
۱۸۳	خرید

۱۸۵	توسعه‌ی خرید
۱۹۰	پارک‌های موضوعی
۱۹۱	پارک‌های موضوعی - تاریخ و توسعه
۱۹۴	گردشگری شهری و مکان‌سازی
۲۰۰	خلاصه

۲۰۳	مقدمه
۲۰۷	تعریف و داجتماعی
۲۱۰	علل طرد اجتماعی
۲۱۲	الگوهای طرد اجتماعی
۲۱۲	جداسازی/ جدایی‌گزینی اجتماعی - ضایعی
۲۱۷	فقر
۲۲۲	بی‌خانمانی
۲۲۸	جرم
۲۳۵	خلاصه

۲۳۷	مقدمه
۲۳۹	برنامه‌ریزی و شهر
۲۴۳	برنامه‌ریزی جامع شهری از طریق طرح‌های جامع
۲۴۴	باغشهر - شهرهای جدید
۲۴۵	برنامه‌ریزان شهری
۲۴۶	برنامه‌ریزی و طراحی شهری
۲۵۰	اشکال جدید برنامه‌ریزی
۲۵۶	حکم‌روایی شهری
۲۶۱	کشمکش‌های شهری

فصل پنجم

۳۶۸

مقدمه

۲۶۹

۲۷۲

توسعه‌ی پایدار

۲۸۱

نقد پایداری

۲۸۵

قانون ۱۹۹۰ مدیریت منابع اوتروا/ نیوزیلند

۲۹۰

شهر رایج، بدید/ رشد هوشمند

۲۹۶

خلاصه

۳۱۷

فصل ششم

۳۰۷

فصل هفتم

فصل هشتم

فصل نهم

۱-۳. اندازه‌ی جمعیت دنیا: برآوردهای گذشته و

۷۳

انواع متوسط، زیاد و کم‌باروری، ۱۹۵۰-۲۰۵۰

۲-۳. سهم کل جمعیت ۱۴۰۰ سال و ۶۰ سال به بالا در

۸۰

مناطق کمابیش توسعه‌یافته ۱۹۵۰-۲۰۵۰ (پیش‌بینی‌های میانه)

۸۱

۳-۴. ترکیب سنی جمعیت جهان در سال ۱۹۹۸

۸۱

۴-۳. ترکیب جمعیت جهان در سال ۲۰۵۰

۹۰

۳-۵. درصد جمعیت ابرشهرهای جهان به تفکیک منطقه، ۲۰۰۰

۲۷۶

۱-۹. عناصر و پیامدهای بحران آب

۹-۲. عناصر و پیامدهای توسعه‌ی پایدار برای دنیایی
به لحاظ جهانی امن

۲۷۵

چهارم

۴۹. ۱-۲. فردیناند توینس (۱۸۵۵-۱۹۳۶)
۸۱. ۱-۳. روندهای جمعیتی و نسبت‌های وابستگی، ۱۹۹۵-۲۰۵۰
۸۶. ۲. جایگاهی رتبه‌ها در فهرست بزرگ‌ترین ۳۰ شهر برتر دنیا
۸۹. ۳. جمعیت شهری به تفکیک مناطق جهان، برآورد سال ۲۰۲۰
۱۰۶. ۱-۴. جنسیت، کادری شهرهای مدرن و پسامدرن
۱۱۵. ۲-۴. هرفرت شاسم، مدرن و پسامدرن
۱۴۲. ۱-۵. مسکن به عنوان دغدغه‌ی کل خانوار
۱۴۴. ۲-۵. ارقام مقایسه‌ی مالیت مسکن (%)
۲۱۶. ۱-۷. مقدار فقر مطلق: کشورهای منتخب
۲۲۷. ۲-۷. قربانیان جرائم در یک نوبت ۵ ساله (درصدی از جمعیت)

پنجم

۴۶. ۱-۲. سائوپائولو، برزیل: تغییر صنعتی
۹۸. ۱-۳. بروکسل: تأثیر مهاجرت
۱۳۴. ۱-۴. نیویورک: شهر جهانی
۱۵۷. ۱-۵. فناوری اطلاعات و توسعه‌ی اجتماع، کریس چرچ، نیوزیلند و «سپام»
۱۹۵. ۱-۶. بانکوک، تایلند: فضاهای مصرفی
۲۱۶. ۱-۷. سائوپولو، برزیل: شهر «محصور»
۲۲۰. ۲-۷. فقر و توسعه‌ی شهری
۲۲۷. ۳-۷. نانجینگ، چین: بی‌خانمانی شهری
۲۵۳. ۱-۸. نوزایی شهری در بریتانیا
۲۵۸. ۲-۸. تورنتو کانادا: نقش سیاست‌ها و برنامه‌ریزی
۲۸۹. ۱-۹. اوکلند، نیوزیلند: شهری پایدار؟

مجموعه کتاب‌های اداره کل مطالعات اجتماعی فرهنگی در زمینه فرهنگ و شهر شامل ترجمه‌ها، الی‌فها و تحقیقاتی است که برای توسعه گفتمان فرهنگ‌گرا در زمینه شناخت شهر و مدیریت شهری منتشر می‌شوند. هدف از انتشار این مجموعه، ارائه تازه‌ترین دیدگاه‌های «پژوهش‌ها» و مدیریتی در زمینه شهر است. دیدگاه‌های تازه در این حوزه معمولاً با نام «پژوهش فرهنگی» شناخته می‌شوند. چرخش فرهنگی در دهه‌های اخیر واژه‌ای تازه برای مامان‌ها و پژوهش‌های مطالعاتی معطوف به جامعه و انسان از جمله شهر بوده است. در این بخش معرفت‌شناسانه‌ی فرهنگ‌گرا در گفتمان مطالعات شهری، نه تنها موضوعات معطوف به وجوه نمادین و معنایی شهر (مانند فرهنگ شهر، خرده‌فرهنگ‌های شهری، شهرت‌های، اخلاق شهروندی، سبک‌های زندگی شهری، بازنمایی‌های شهر، سیمای شهر، شخصیت شهر، صنایع فرهنگی شهری، اقتصاد فرهنگ، شهر خلاق، هویت شهری، شهر با گذشته، تاریخ شهر، تجربه شهری، سیاست فرهنگی شهر، مصرف شهری، فراغت، زندگی روزمره شهری، فضاهای شهری) بلکه رویکرد و روش‌شناسی کیفی بیش از گذشته در ناسی مطالعات شهری قرار گرفته است. این گفتمان فرهنگ‌گرا، از سویی متأثر از تحولات اجتماعی در زمینه واقعیت شهر و از سوی دیگر تحولات معرفت‌شناسانه در روش‌های شناخت و فهم شهر است.

جامعه ایران مانند دیگر جوامع طی چند دهه اخیر به سوی جامعه شهری در حال تحول بوده است. اکنون بیش از هفتاد درصد جمعیت ایران در شهرها زندگی می‌کنند و شیوه زندگی شهری و شهری‌شدن سایر جمعیت‌های روستایی و ایلی ایران را

نیز متأثر ساخته است. شهری شدن جامعه ایران هم‌زمان و همراه با تأثیرپذیری از فرایندهای عمومی دیگر مانند رسانه‌های شدن، صنعتی شدن، تجاری شدن، مصرفی شدن، جهانی شدن، فراغتی شدن، فردگرا شدن و فرایندهای فرهنگی دیگر است. این تحولات وضعیت جامعه شهری ایران را پیچیده ساخته و آن را به مهم‌ترین مسئله کلیت نظام اجتماعی درآورده است. شهری شدن جامعه ایران ضمن خلق فرصت‌های تازه و مهم برای توسعه همه‌جانبه، با چالش‌های گسترده و عمیق اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی همراه است. ما اکنون بیش از هر زمان دیگر نیازمند روش‌ها و رویکردهای تازه و کارآمد برای شناخت و مدیریت شهری هستیم. ما باید بتوانیم هم‌زمان تجربه‌های مطالعات و مدیریت شهری در سطح جهانی و محلی را شناه‌ایی و آنها را ارتقا بخشیم تا به دانش گسترده و عمیق شهری برای توسعه شهری و مدیریت آن دست یابیم.

این مجموعه رهنه‌ها، نققان و پژوهشگران رشته‌های مختلف علوم اجتماعی مانند مطالعات فرهنگی، جاسنشناسی، انسان‌شناسی، جمعیت‌شناسی، حقوق، تاریخ، جغرافیا، روان‌شناسی اجتماعی و تمام کسانی که با حوزه مطالعات شهری مانند برنامه‌ریزی و مدیریت شهر، مطالعات شهری و شهرسازی سروکار دارند؛ بلکه مدیران و کارگزاران شهری می‌توانند مورد استفاده قرار دهند. این مجموعه همچنین به منظور گسترش و توسعه گفتمان مطالعات شهری در ایران منتشر می‌شود. امیدواریم انتشار این متون بصیرت‌ها و رویکردهای تازه در مدیریت و مطالعه شهر در ایران امروز ایجاد کند و زمینه گفت‌وگوی بیشتر را در این حوزه فراهم کند.

دکتر بابایی

مدیرکل مطالعات اجتماعی و فرهنگی

در سال ۱۹۷۶ در کنفرانس همبیتات ۲ سازمان ملل استانبول شرکت کردم. این رویداد چندفرهنگی، سگف و سرگز ذهن مرا درباره‌ی اینکه شهر در سال‌های پایانی قرن بیستم چگونه تغییر یافته است، تاثیر بخشید و به چالش کشید. مرحله‌ی بعدی سفر تحقیقاتی‌ام به لس آنجلس، لندن، نیویورک، کینگستون (جامائیکا)، لندن، پاریس و ژنو بود؛ سفری که در آن بسیاری از شهرهای جهان را از نزدیک دیدم. کالج کینگز در لندن و کتابخانه‌ی علوم سیاسی و اقتصادی بریتانیا مرا به منابع بسیار خوبی دسترسی پیدا کنم و زمانی را به طراحی این کتاب اختصاص دهم. در بازگشت به نیوزیلند/اوتروا^۲ در سپتامبر ۱۹۹۸، تدریس درس بین‌المللی با موضوع جهانی‌سازی و تغییر در شهر را به عهده گرفتم که به شکل‌گیری این کتاب انجامید. همچنین، در سال ۱۹۹۹ این فرصت را داشتم که از شانگهای بازدید کنم و در کنفرانسی با موضوع آینده‌ی شهرهای چین شرکت کنم. دیدن سرعت و مقیاس توسعه‌ی شهری و مجاورت سنت و فوق مدرن^۳ در چشم‌انداز شهری، دلیل توجه من به توسعه و تحول شهری و انتخاب آن به‌عنوان موضوع اصلی این کتاب بود.

در سه سال گذشته، آدم‌ها نیز به اندازه‌ی مکان‌ها در شکل‌دادن به ایده‌های من مهم

1. King's College London

۲. نویسنده در همه جای کتاب دو کلمه‌ی نیوزیلند/اوتروا (Aotearoa/New Zealand) را در کنار هم آورده است. کلمه‌ی دوم به معنای سرزمین ابرهای سپید است که به نیوزیلند در زبان مائوری (زبان بومی این کشور) اشاره دارد. در ترجمه‌ی این کتاب فقط از کلمه‌ی نیوزیلند استفاده شده است. همچنین با توجه به عمومیت کاربرد، در ترجمه‌ی این کتاب به‌جای زلاندونو نیز همان نیوزیلند آمده است. م.

3. ultra modern

بودند. من این شانس را داشتم در میان همکارانی باشم که از من حمایت کردند و
برایم محیطی حمایتگر و مهیج فراهم کردند و اغلب ناخواسته در بسط این کتاب به
من کمک کردند. همچنین افراد ویژه‌ای هم هستند که می‌خواهم از آن‌ها تشکر کنم؛
پیتر مارکوس، شارون زوکین، کریس همنت، الن موری، پت مولینز و تری بورک که
با همه‌ی آن‌ها گفت‌وگوهای ارزشمندی داشتم. کلاس‌های افتخاری‌ام در سال‌های
۱۹۹۹ و ۲۰۰۰ نیز طرف مشورت و منبع دائمی چالش بودند. بنابراین، از الکس بروم،
سارا مک‌الپاین، هازل اشتون و توبیاس گایسلر قدردانی می‌کنم. لورین
انبارد نیز در تهیه‌ی کتاب‌شناسی به من کمک بسیاری کرد. در طول سه سال
گذشته، من از حمایت، تشویق و نقد همکارانم در برنامه‌ی تحقیقاتی بنیاد تحقیقات
علمی، فناوری - نیوزیلندی‌ها در خانه، هاروی پرکینز و ان وینستلی - بهره‌بردم.
به‌ویژه هاروی - مشاور مشاور من و منتقد ایده‌هایم بوده است و نیز بازخوردهای
ارزشمندی به پیش‌نویس اولیه‌ی کتاب داشته است. استیون کندی و کترین گری
از پالگریو با نقدهای مشفقانه و سازنده‌ی خود در مراحل مختلف نگارش این کتاب
بسیار سخاوتمندانه عمل کردند. از همه‌ی این افراد سپاسگزاری می‌کنم و در پایان
تأکید می‌کنم مسئولیت این کتاب به عهده‌ی من است.

دیوید. سی. تورنز - کریس چرچ